

Honvág

„– mi vonz hát:
Nánás? Ózd? Óbuda?”

Az emberben – akárhány éves is – kódolt a biztonságra, a nyugalomra, a védelemre való vágyakozás. Zaklatott élet- és társadalmi körülményekben fölerősödik ennek a hiányérzése. Ilyenkor „menekülünk” a gyermek- és ifjúkor emlékeinek, a rokonság életvitelének, mindennapjai apró örömeinek fölidezésébe, saját magunk belehelyezésébe az idillinek láttatott élményfoszlányokba, hogy valamennyire is kivonjuk magunkat a főváros-nagyváros ridegnek, barátságtalannak érzett szorításából. Az alábbi költemények hű tükröi a fenti gondolatoknak.

FÜSTÖS AKÁC

Konok kövek satuja
szorítja – mégis él;
helyét kövekbe furta,
de tartja a gyökér.
Eltévedt szelek hozták
az akácfa-magot,
s inaló homok-puszták
pásztora itt kapott
tanyát, bölcsőt a vásott,
füstös falak megett,
s esettségre sátozt:
tenyéryni kék eget.
Hogy nőne az égig! –
Rátalál-e a nap?
köréje állnak s nézik
gyanakvó tűzfalak.
Fojthatja kripta-hűvös:
bütykös kérge felett
lombot nevel és bűvös,
mérgező töviseket.
Füstös bimbói hogyha
virággá bomlanak:
szűnik: csatorna-, konyha-,
gáz- és poloskaszag.
Csak bámulják a titkot
vaksi házak, s öreg –
hatalmát érzik itt-ott
a fellazult kövek;
erejét érzem én is,
hitemet tőle kapom:

s napot ébresztő dühöm
túlnő a tűzfalakon.

(1961)

TENGERI-TÖRÉS

Kész a csatárlánc, indul a hajsza,
reszket a hízott tengeri bajsza;

érett fiait félti a csutka,
fürgé kezüinktől messzire futna,

futna az egész tengeri tábla:
gyökere bokros, földhöz igázza.

Csörög a csutka levele, éle
orvul hasít az ember kezébe.

Hull a bajusz és csuhéj-szakáll, míg
tengeri fogsor szemedbe ásít

tömpe fogakkal, mintha harapna,
s kosárban fekszik már, lenyakazva.

Amíg a zörgő sorokat járom
matatva minden tengeri-száron;

egyre – a munka kezdete óta –
zakatol bennem együgyű nóta:

Tengeri, tengeri,
tengeri szár;
gagucsok pengéjén
vérezik a nyár.

Gyémántos dér csillog
nézd, a tetőn!
Karolj át, melengess
szép szeretőm.

(1952)

KÜLÖNBSÉG

Heten rázódtunk egy szekéren;
hét gonosz – mondta nagyanyám.
Jöttünk. Kint voltunk maró szélben
paszulyt karózni a tanyán.

Kemény volt a föld, ej, kemény volt:
hányszor karóba harapott.
Felettünk foltos lett az égbolt,
s csak dísznek láttuk a napot.

Elfáradtunk, – ahogy a munka
fáradttá tesz, ha a nap lemegy.
Jött a szekér, a szél is fujta –
s húzták a lassú tehenek.

A dülön a fák széltől nyögtek;
kevés lett minden takaró.
Meggédezték: – no, mi a könnyebb,
a tanulás vagy a karó?!

Nagyot nevettem a karóra,
– sajgott hólyagos tenyerem –
Nem tudom! – Tudtam. – Reggel óta
a különbséget keresem.

(1953)

ÉDESANYÁM KISKACSAI

Kopott teknő fenekén
parányi kis lények;
dudvaszőnyeg közepén
bátran tötyörésznek.

Tizenhárom csöpp makacs
birkózik a vízzel,
tizenhárom pihepamac
vígán ficsferikél.

Édesanyám gyöngyei:
amíg eddegélnek,

székét melléjük teszi,
s velük elbeszélget.

Mindig körültekintően mozog,
boldog, hogyha látják...
és szed nekik bársonyos
ropogós salátát.

Féli őket: – hozzájuk
semmi rossz nem férhet;
éjszakai tanyájuk
meleg szalma-fészek.

... Növeli a kiskacsát
szava, szemefénye:
s hazavárja nagy fiát
kacsapecsenyére.

(1952)

KEREKEDIK...

Dinnyét eszem kerek kanállal,
étvágygerjesztőm: könnyű táncdal.

A sárga gyümölcs édes nedve
arcomra ül ki fényesedve...

„Világmegváltás!” – s maradt végre
az evés „szent gyönyörűsége”.

Kerekedik pocakom, szinte
olyan, akár egy görögdinnye.

Nagyapám, ha miniszter lenne,
már nem szárna, de kinevetne.

(1954)

TEHÉNHÁTON

A mezőn vakond-aknák lestek
halálos gáncsra, míg az égen
jámbor felhő-kötelék szállt át.
Elfeledtem sebem, a gránát
marását, a nyár ösztüzében.
Mentünk a pusztán: hadiárvák.
Én a Bimbó nyomán tapostam;
Sándor jószága volt a Boldog.
Combunkhoz fűzve talált Coltok
gőgösködtek, cicomás tokban.
Aadtunk a kajlák örömére:
bendőjüket kedvükre töltsék.
Coki szigor, messze a város:
csípőből lőttük egy magányos,
méltóságos diófa törzsét.
„Igaz *comboj*nak – vélte társam –
bandukolni eszébe sincsen.
Csálé, Boldog, hajszi-ide, Bimbó!”
Tehenegeltünk fenn, a ringó,
csont-mángorló tehén-gerincen.
Akkor valamit megéreztek.
Nyílt lelkünkön hatalmas ablak.
Messze néztünk, hogy nagyon fájjon.
És mi voltunk azon a tájon
a legesleghatalmasabbak!
– Sandri aszott paszujlevélből
hetyke szivarkát sodorintott...
Tömték már számunkra a vásott,
kollégiumi szalmazsákokot.
Verték az új Forintot.

(1977)

NÁNÁSI FILMFESZTIVÁL '45

Napraforgóhéj-tenger :
ez a mozi hajózható;
megküzdünk a szélcsenddel,
sánta lócánk kalózhajó.

Napraforgóhéj-préri :
lócánk: mén – vágatva szárnyal,

a banditát beéri,
s ugat a Colt: pisztoly-párbaj!

Napraforgóhéj-dzsungel:
dübögnek a tamtam-dobok,
a Varázsló megmurdel,
torkunk bőgő Tarzán-torok.

Napraforgóhéj-harctér :
lócánk zuhanóbombázó,
hősi gépünk visszatér:
mellünk medáltól pompázó.

Napraforgóhéj-álom :
csúfság, éhség kívül-zárva;
megkapod csekély áron:
két cső tengeri az ára!

(1977)

KOVÁCSMŰHELY

Ó, a gyerekkor régi varázsa:
csendül az üllő s vad dalolása
messzire terjedt szét a határba.

Fülünkben dobolt...

Csöppnyi gyerek-had micsoda kedvvel
nézte a munkát már kora reggel:
s várta a percet, hogy becsülettel
szítsa a tüzet.

– Vártuk a percet... maszatos lábak
nyomták a pedált, s a szuszogásnak
ej, hogy örültünk. – Egyik elfáradt?

Más nyomta tovább.

Fujtató szisszent, sirtak a lángok,
körülte álltunk, „ifjú kovácsok”,
S lestük a mestert, hogy hova vágott
a nagy kalapács:

Nyúlt a tüzes vas, röppent a szikra:
boldogok voltunk – szemünk-szánk nyitva.

Gyönyörű emlék, úgy érzem, mintha
verseim tiszta,
fürge dalába,
az vad régi

ütem kalapálna.

(1953)

TÉLI KÉP

A cső szakállán víz alig szivárog,
a fagyosgyomrú kút kannámra nyekereg.
Amíg csobogós megteltére várok,
egy alvó bokrot nézek: ágya árok,
s rajta szürke, korai bimbók: verebek.

(1963)

BALLADÁK

– Pecek János, elcsapott béres,
mit tettél a csuda-paripákkal?

Girhes a csontjuk,
– dupla az abrak –
igát nem húznak,
rúgnak, harapnak.

– Pecek János, megvér az isten;
rontás van a csuda-paripákon,
egész álló nap
vágják a jászlat,
veszett kínjukban
dikódra másznak...

– Pecek János, komád a sátán,
gyógyítsd meg a csuda-paripáim:
kesely-szép lábuk
ganéban kastol,
– ott a dülön, hé!
három kakastoll.

Pecek János, a tudós béres
béfogta a csuda-paripákat,
s avval parancsolt

olyan igaz vágót:
elszállt a szekéren...
Azóta se látták.

*

Meghótt Tömöri, az öreg táltos!
Csudatévő kampós botja,
szikár árnyék a sarokba';
sírnyaló mogyoróág,
nem bővöli a babonás népeket:
vége lett
hatalmának. Nyöszörög a rontott jószág.

Meghótt Tömöri, az öreg táltos!
Bög, riad, lódul a csorda,
senki fia meg nem fogja
– lehet kutya, tizenhárom –.
Ki gyógyítja vérestejük tőgyüket?
Ő üget
szaporán a pokol felé, bikaháton.

Meghótt Tömöri, az öreg táltos!
Házán tollas boszorkányok
fekete csapata károg:
elperelnék a haláltól.
Sírbaszállt a táltos pásztor, s vele ment
regiment
testőrsége: vén, szakállas babonákból.

(1978)

ÉNEK A SZALMÁRÓL

I.

Csillognak a színes fonalak a híres
szalmafonatokban;
sárga rétre szállnak táncos hímzőszálak
arany pillangói.
Rózsák teljeseznek: tű-szúrta sebeknek
kibuggyanó vére.
Csudás háncs-virágok: szivárvány-szín lángok
perzselik a szalmát;
tömzsi búzaszemek, jószagú kenyerek

halott nyoszolyáját.
– Pucér szalmatáskák makulátlan hátát
hímezi jóanyám:
ujja közzé vágynak kazalnyi háncsszálak,
erdőnyi tű-karók
körüli kerekedni, szírommá születni
anyám gyönyörére.

II.

Ídes Nagyanyám, Ország Ágnes,
Nagyapám, Muraközi Sándor,
emléketek gyengülő mágnes:
szóljatok rám a „túlvilágról”!
Túl közel az elkallódáshoz,
egy-igában a széteséssel,
kancsal daccal néphez, családhoz,
párbajban sok képzelt veszéllyel:
kikulcsolom az emlék-tékát.
Ott kocogok a Kasza-közben,
megmászom a fehér-eperfát,
porzok mezítlábas örömben.
A moslékkeverővé nyamvadt
hős számszerij tusát csudálom.
(Nagyapám ejtett véle vadkant
tán a tanyán – unoka-álom.)
– Téli, családi tanyázások
emléket adó melegében
viháncolok újra a vásott
unokák közt. – Megint megélem:
körülöttem zizegő szalma.
„Kalapot kötök” – örvendezve.
Tüskés fonat-kígyók hatalma
csavarodik kölyök-szívemre.
Mocorgok a kemence-sutban.
Látom: Szűcs néném nagyot ásít,
s mondja, mondja – hinni de tudtam –
didergően-szép babonáit.
S ballada ébreszt, míg a vének
nyesik a fonat tüskés szálát.
– Szavatok s minden régi ének
lábadozó lelkembe száll át...
Idegbaj, félsz – már nem uralnak,
s szavakkal holnap vernek-e:
meséitekből nyer nyugalmat
a föld, a gyár, a felhők gyermeke.

(1978)

ŐSZIRÓZSA

Őszirózsa,
őszirózsa,
beteg nagyanyám fura vágya;
őszirózsa,
őszirózsa,
libegő őszirózsa tábla.

– Jóidőt várt és csak mesélt
a részeg tavaszi szeleknek:
pici földjébe fiai
a pusztán virágerdőt vetnek,
s majd a pirosuló szőnyegen
– ragyog a magas égi oltár –
istene lábai előtt
öreg kedvére elbotorkál...

Őszirózsa,
őszirózsa,
nagyanyám álma: piros szőnyeg...
Vessetek, jaj,
erős gátat
a vadul vágató időnek!

Őszirózsánkat a halál
lábaival le ne tapossa;
bütykös, penészes csontjait
ne fesse rózsavér pirosra.
Mórikás szirmok tengere
ölelje körül nagyanyámat,
illessen méltó tisztelet,
s dajkálja gyermeki alázat.

Őszirózsa,
őszirózsa,
bánatesőtől – szírom-ernyők –
védjétek meg
nagyanyámat,
hadd legyen már gyermek a felnőtt!...

– De jöttek kései fagyok,
behavazták a rózsaföldet,
s nagyanyám szelíd kedvire
orvul, galád bánatok törtek.
Szívéből iramló szelek,
az álmokat szana-szét szórták,
s kedves arcára csak a láz
ültetett rózsát.

Őszirózsa,
őszirózsa
okozta szegényke halálát;
őszirózsák,
őszirózsák,
letarolt őszirózsa táblák.

(1955)

KOMÁM

Ha harangozók lennének ketten,
s a te harangod szólna szebben:

te kuncognál komám.

Ha szál gatyában kitagadva
a finnyás fajtád kikacagna:

te röhögnél komám.

Ha szeretnék egy lányt, ki nékem
érelne gyönyört a szívében:

elcsábítnád komám.

S ha rosszat mondanának rólam
fürdetve pletyka-sár folyóban?:

meztoldanád komám.

Ha kergetne a sanda ármány,
nyugalmam nálad sem találnám:

elárulnál komám.

Teheted. Nem kezdi ki nyelved
a konok proletár türelmet;

– szerencsédre komám –

de ha rendünk s nyugaljunk végett
kiberetvált nyakadra lépek:

csak bólintunk, komám.

(1959)

HÉTSZÁZ LÉPÉS

Hétszáz lépés az utam hossza,
amin reggel és este járok.
Fejem felett por-glóriával
egykedvűn terelget az árok.

Reggel a kamasz Nap kacag rám,
hazafelé sötétben lépek,
s hétszáz lépés kolonc-terhével
áhitozom a messzeséget.

Ez az egy út adatott nékem,
két pólusán: munkahely – otthon,
s hétszáz lépésnyi rövid pályán
bóklászom: tétova elektron.

Hétszáz lépésről hogy letérnék!,
sok újra, igaz szóra vágyva,
de visszatart a gond, a pénzügy,
s a jelentések rubrikája,

és visszatart még mennyi minden:
unott arcok, unott vitézek,
s csak számolgom a bevételt.
míg mások színdarabot néznek.

Népművelő. Mily büszke cím ez:
megszólhat, szembeköphet bárki;
ám túróm, hiszen a kultúrát
rentábilisan kell csinálni...

Mondjátok, mit tehet az ember?
Hivatalnökká válik végül,
s ha megtoldaná útja hosszát:
vagy sikerül – vagy belekékül.

(1956)

JUSSOSOK

Öltözve talpig feketében
összeült hát a böles rokonság,
– ott voltak mind a temetésen
hogy a kis vagyont széjjelosszák.

A kopasz falak árván néznek
a vert földön bútorcsomókat,
miket az idősebb testvérek
gondos kézzel kiporcióztak.

Tűnt kegyelet, kupec-áhitat:
sorsot húznák – miközben éber
szemmel sunyítnak: a másiknak
nehogy több jusson egy pihével.

„Az én deszkám rothad felette!”
„Nálam lakott, intéztem sorsát!”
„Nekem több jár!” – szólnak perelve:
s míg élt is, hányszor megrabolták.

A föld, a pénz, a juss az isten,
a testvér testvér ellen károg.
Kongresszusok és szent beszédek
szólhatnak itt: ez örök átok?

Hiénák. S mi marad: üres ház,
szétmarcangolva az a pár hold.
És a harag – a pók-potrohás
harag – szó közékük acélos hálót.

(1955)

ÉLETRAJZ

Tizenkilencben – vad legényként –
kitépett egy szőlőkarót és
akkurátus iramban végig-
püfölte haragosait!
X havi börtön után csendben
szántott,
vetett,
aratott.

Nősült.

Ezerkilencszáz-negyvenötben
kitépett egy szőlőkarót és
akkurátus iramban végig-
püfölte haragosait!

X havi börtön után csendben
szántott,
vetett,
aratott.

Gyászolt.

Ezerkilencszáz-ötvenhatban
kitépett egy szőlőkarót és
akkurátus iramban végig-
püfölte haragosait!

X évi börtön után csendben
szántott,
vetett,
aratott.

Nyamvadt

unokák
növést
ügyelte.

Ezerkilencszáz-hetvenötben
kicibált egy szőlőkarót és
mankóként alkalmazva végig-
ment a kerten – s összeesett!

X napi haldoklás után
megbékélten
elaludt.

Ámen.

DICSÉRTESSÉK

Dicsértessél, Óbuda szépe,
dicsértessél: nyugalmat hoztál.

Dicsértessél, falatnyi gyáram,
elvesztettnek vélt erős osztály.

Szülő-anyaként táruló test:
dicsértessél, sziget, te áldott,
s lomb-koronás öböl-öledből
születő hajó-karavánok.

Dicsértessék minden szolgálód
és dicsértessék minden géped,
dicsértessék szigorúságod:

rajtad nem tántorogva lépek.
Derűs doktorod dicsértessék:
elszállt a szétcincáló mámor.
Dicsértessél, én menedékem:
megmentettél a pusztulástól!

(1977)

GROTESZK NOSZTALGIA

Kutya-jeges zivatar,
mennybéli gyalázat:
tépdesi a fiatal
kunkorgó indákat.
Zuhatag az ereszen.
Hoppsza! – konty kibontva,
szelek kezén keszegen
megszökik a boglya.
A dűlön a jegenyék
zokogva bokáznak.
Didergő, kicsi dinnyék
a pitarba másznak.
Van-e bátor a tanyán?
Van: az ajtó tárva,
s kisbaltáját nagyanyám
a viharba vágja.
Válaszul a szél teli-
csapja szeme-száját,
s csavarja a tengeri
gubancos szakállát.
Villám jön villám után...

Be nagyon remegtem –
de nem úgy, mint Óbudán,
de nem úgy, mint Pesten!
Itt a pénzért remegek:
jut-e kaja mára?
Nyakamon nyolc emelet:
köpök a villámra.
Pesti *pógár* lettem én,
a vihart sem félem,
csak a lelkefenekén
mocorog a szégyen:
az, hogy jó húsz év után
– Pestbe beleveszve –

a kisbalta s nagyanyám
most jut csak eszembe.

(1971)

DUNA

Megindult. Vak iszappal csöpp szigetekre kúszott,
fákat csavart az örvény, bokrokkal koszorúzott

vizén falvak lebegnek – sok gazdát vesztett csónak –
piszkos sodrában rémült hajlékok bukdácsolnak.

És kúszik, egyre kúszik a szúnyog-termő massa;
tombol a víz, hogy az embert örökre megriassza...

...Öt pár túsarok a parton:
– ti, pusztító hullámok –
Pesten a törpe mólón
vihogva lábat mosnak
a barna combú
lányok.

(1959)

KÁNIKULA

Áldott lehellet,
mély kapualjak
hűvöse, szánj meg!

A duruzsolva vágató,
meleg-szagú autók megszelídültek;
tikkadtan a járdák szélire ülnek.
Parázssal verte meg őket a nap,
hűsölnek a szomjas lombok alatt.
Gyönyörű játék:
megkínzott hátukat babusgatja az árnyék.

Áldott lehellet,

mély kapualjak
hűvöse, szánj meg!

Sugár-tüskék bénítják fáradt izmaimat.
Pórusaimból
csillogó gyöngyöket sajtol a nehéz levegő,
s az utca felett lebegő
korom, s por festi be lassan a bőröm.
– Kóválygok csak az utcán.
Ilyen meleget az ég sem tapasztalt:
csoszogó talpamra tapad az aszfalt.
Az égbolt akár a búra,
aszaló katlan az utca,
és felforr az ember agya,
hogyan szinte érzem:
a téboly
lázasan fejemben fölbugyborékol.

Áldott lehellet,
mély kapualjak
hűvöse, szánj meg!

szippants magadhoz,
s rejts el a pincék öblös ölén,
bujtass a pincék sötét zugába,
hogyan ezt az árva,
kesergőt
ne is keressék.
– Ingerült az emberiség,
iszonyú a meleg,
s a mindennapi hajsza;
erősödni a harcra:
pihenni szeretnék.
Bujtass el, bujtass!
Csak akkor engedj ki végleg,
mikor a tüzek már égnek,
mikor lehiggad az ember,
lehellete füstöl,
mikor a görbe lámpavasnak
szakálla nő szívárványszín ezüsből.
Mikor a nehézkes autók
lánc-koloncokkal zakatolnak,
s vállamra józan
jég-csillagok guggolnak...
– Csak akkor dobj ki a hóra,
hogyan dideregve,
vacogva,
lilára válva
várják újra, csak újra a nyárra,
az áldott

átkozott
kánikulára.

(1959)

HADD RAGYOGJON A VILÁG

Rozsda-díszes tökfedő
imbolyog a fejemen,
érdes hátú vasrudak
hámozzák a tenyerem.

Rézlemezek ugatnak,
vaslemezek bőfögnek:
remegő ujjaimon
nincs helye a körömnek,

váltig holdas-fekete,
fesse olaj vagy korom:
– hadd ragyogjon a világ –
véremmel kilakkozom.

(1958)

MÉLYSÉG ÉS MAGASSÁG

1.

Fejem felett
hat emelet
álomba révülten horkol.
Talpam alatt
fekete patak:
csatorna mormol.
Ritmust csobog a szennyvíz
öblös csövek falán:
Dr. XY a negyedik emeleten,
most könnyített magán.

2.

Patkányok kórusa éled:
iszonyú körömmel pengetik az ajtót.
Emberként közöttük élek:
visongnak, visognak – hallgatom a jajszót.
Patkányok kórusa méreg:
agyamat kábává örli;
pókok ketyegnek, neszez a csatornafereg,
szeretnék közülük üvöltve kitörni,
hisz nincs, ami nyugalomba ringatna:
csattan, dübörög a liftakna,
huszonegy lépcső dobolja az ütemet;
üvöltésemre a pincefalak süketek!...
Éjszaka van.
Türelem,
türelem.

3.

Sivítás a fal mögül:
patkány farka festett
talpam alá szőnyegül
bűzös arabeszket.

Könyveimen holt-fehér
penész-szakáll hallgat,
van-e mód, hogy pénzemér'
szerezsek nyugalmat?

Van-e mód, hogy szerezzek
csupán néhány percet?...
Van. Tudom. S ha szerettek,
adjatok türelmet!

Álom: – csorbult, szemetes
lépcső nő az égig:
végén nyugtot keresek,
s csak a járdaszélig

érek el... kínomat hisz
az álom sem oldja:
plusz húsz lépcső: mennybe visz –
mínusz húsz: pokolba.

4.

A pince-mély, a pince-mély:
penész virágzik szíveden.

A pince-mély, a pince-mély:
vak-düh kígyózik arcodon.

A pince-mély megöli azt,
ki benne élni kénytelen.

Nem kell a pince!
Nem kell a pince!

Többé az embert
ne kényszerítse
föld alá bújni,
a szükség,
vagy a félelem!

5.

A félelem?

Jaj, kegyetlen a penészvirágos,
neszező-falú mélység!
Jaj, kegyetlen a halált-szitaló,
bombaterhes magasság!

...Én tudom, mi a háború.

Derék apám eltűnt a
frontokon,
mint annyi millióan.
Ártatlan, gyerek-ujjaimnak
gránát adott parancsot:
szálljatok,
szálljatok,
ragadjatok,
tapadjatok
cafatonként a fehér falra,
véres bizonyágául
a megvadult technika diadalának!
Rég-elszállt ujjaim hegye viszket.
Rég-elszállt körmeim
karommá élesedtek,
s kaparnak közönyös
arcokon.
Félek.

– Patkányok kórusa éled. –

Félek!

Nem a gyávák
nyüszítő, gyanús-ülepű
félelmével:
félek a bátrak,
a jövőért aggódók félelmével.

6.

Hej! – hatalmától megrészegült az ember.

Játszik,
játszik;
s ha bajt csinált, hát
hibás az isten,
hibás a másik.

...És a gyermek
felfedezi, hogy lángok kelnek,
tűz-tündérek a gyufaszázból;
a fegyelmező szigortól távol,
kazlak között,
fészket kerít,
csiholja gyönyöre csillagait.
S jaj, megkésve, csak akkor retten,
ha pernyét űz
az ég felé a tűz
és húsa után nyul,
pörköli a láng!...
Egy „Szalmaszál” –
és felgyúl a világ.

– Hatalmától megrészegült az ember. –

Didergő
csillagok
homlokán
riadót dörömből,
s egymást irtaná, – talán –
puszta gyűlöletből.

7.

Fékezzük meg a kergült agyvelőt!

– Csak várni,
várni,
várni.

— — —

Rakéta-rács,
rakéta-rács —
gyilkolni kész rakéta-rács —
a téboly orgonái!

8.

Rakéta helyett: házakat!
Rakéta helyett: házakat!
Rakéta helyett: új lakást!
Rakéta helyett: utakat!
Rakéta helyett: gyógyulást!
Rakéta helyett: gyárakat!
Rakéta helyett: gépeket!
Rakéta helyett: iskolát!
Rakéta helyett: életet!
Rakéta helyett: vad folyók
termeljenek több áramot!
Rakéta helyett: váljanak
kezessé tengeráramok,
s akaratunkkal adjanak
a szárazföldnek új erőt,
s olvadjanak fel, mint a szív,
halálba-dermedt jégmezők!
Rakéta helyett: űrhajók
szakítsák át a kék eget!
Rakéta helyett: titkokat
tárjanak csillagrendszerek!

Rakéta helyett
egy új világot,
ahol az ember
derűsen élhet, alhat...
Rakéta helyett: egyszerű
nyugalmat, szép nyugalmat!

9.

– Penész-odumat elhagyom:
megyek a reggeli utcán,
a napfény új épületek
tükröző szeméből hull rám.
– Talán az én lakásom is?...
szelídülj meg, tekintet,
s emelkedj kedvem is, akár
a dűnyögő malteros liftek.

„Rakéta helyett: házakat” –
dúdolom, míg a busz halad;
s tudom, az állványos falak
reggelre újra nőnek,

s a pince-falra hát felírom a verset,
– ahol még férgek menetelnek –
magam számára,
s utódainknak –
emlékeztetőnek.

Engesztelés:

Az okosok e versemet
bünné ne avassák:
tudom már, hogy mit jelent
a cincogó mélység és az
üvöltő magasság.

(1961)

A KÉNYELEM SZONETTJEI

1.

Horkol a ház. Vedlett-szőrű, merész
patkánycsordát öklend a bűzös nyílás.
A pince zeng. Többszólamú visítás
gyönyörétől mászni kezd a penész.

A Költő vár. Két térdében tömény-
szesz zsiborog; kezében könnyű fegyver:
jó piszkavas. Figyel nagy fegyelemmel.
Szívében bátorság. Arcán fölény.

Villany kattan, és eszébe jut minden.
S mozgalmi dalt dúdolván, szép szelíden
csápolni kezd, hogy szívbajt kap az ég.

S a földalatti mészárszék kedélyes
hangulatában számlálja a véres
péppé vert patkányok tetemét.

2.

Tudom, most lelkes ének illenék,
vagy alázatos himnusz a tanácshoz;
nagy-röptű dal, rímes pót-illeték
a megkapott lakáskiutaláshoz.

Ám fogyó hold a kétarcú öröm:
a tények szívem józanságra intsék.
Boldogságom, és fura börtönöm
az új lakás: – mennyien még a pincék,

koszos kunyhók, sufnik nyúgében élnek;
falaikat százéletű penészek,
vágyaik zöldjét belepí a gyom.

S bennük, amíg vigasztalan düh érik:
tisztességük – mert van még – azzal mérik,
hány vedlett patkányt vertek már agyon.

3.

S ti, kedvesek, kiket uzsora nyom,
és albérletnek becézett odútok;
élni próbáltok, s szeretni tanultok
a fölnyerítő kölcsön-sezlonon.

Védtelenek, kesernyés-boldogok.
– Pucérok ők, akár két összefent kés;
s lesnek rájuk nyáladzó vén hülyék és
hervadt-tőgyű volt úriasszonyok.

Röhögnek rajtuk hiéna-üzérek,
s kik a „nagy sógor” szárnya alatt élnek
(kinek *neve* évenként új lakást ad).

De hördülnek a kapzsik, hogyha egy-két
bátor gyerek a becsülettel-hetykék
nyájából ocsmány létük ellen lázad.

4.

Ó, új otthon. Százéves vályogházat
hagytam el rég – egér-járta fala
gömyedt volt; földbe nyomta az alázat:
büszke cigányok lakták valaha.

Kóbor apám itthagya félig-készre

sikerült éltét, célját, otthonát.
S akár a mesék legkisebb vitéze,
indultam el, hogy folytassam tovább...

Hazát, hitet, szakmát a gyár adott,
s – ha lakást nem is – jó öntudatot:
– tizenhat év, és világbíró szándék. –

S gyakran a martin-kemencék megett
vetettek nékem csepű-fekhelyet:
„Az újságíró Kissós meg ne fázzék!”

5.

Majd ágyrajárás, Pest: tenyérbe zárt ég.
Csillag-vágyak rollója: tűzfal-árnyék.
– De végig hittem, s osztottam e nép
otthont és *hont* teremtő örömét.

S ha nemcsak *hiszi, látja* is az ember
hatalmát nagynak: szülője, a rendszer
pusztíthatatlan (bár kijátszanák
törvényeit még piti banditák).

Ha szidja is, már érte ölni képes
a földművelő, a munkás rokon;
rendezi sorsát, bárha még szeszélyes

olykor – a múlton, tanya-romokon
mereng – végül, nemegyszer újra kezdve,
munkál, hogy bölcs nyugalját megteremtse.

6.

Testvéreim, kiket a jószerecse
még elkerült: az *utaló* pecsétek;
a kiváltságát semmi érv ne mentse,
míg fürdőkádban pancsol az öcsétek.

S Majakovszkijt szaval, hogy zeng a ház is:
Iván Kozirev átélt boldogságát
rikoltja – és bizisten, ki nem mászik
egy hétig sem a kádból, pedig várják.

– Büszkesége nem érdek-büszkeség,
és örömét, ha így kiáltja szét,
nézzétek el: nem volt gyerekszobája,

sem fürdőkádja, sem gazdag papája.
S ha sorsotokba és múltjába lát:
mások helyett is *szégyelli* magát...

(1965)

VÉN KACOR

Berda József nagy magyar költő végre felolvashatja gyönyörű versét hajdani imádoztjának, majd rövid villamosút után kivonul az URH, a Gyűjtőt és Párját minden létező hatóságnál galádul feljelentik. s befejezésül garázdaság bűnében találatnak vétkesnek.

„Magyar Írók Szövetsége
Elnökének
Budapest

Kedves Darvas Elvtárs!
Tájékoztatásul mellékelten küldöm Naményi Géza elvtársnak, a Tájékoztatási Hivatal vezetőjének Sós Zoltán táncdal-szövegíróval kapcsolatos levelem másolatát.

Eltársi üdvözlettel
H. K.
elnökhelyettes”

Részlet a levélből:
„...A TV mindenesetre örökre kitiltja Sós Zoltánt az esetleges szereplésből, és eltekint az általa írt szövegek előadásától, és megtiltja belépését a TV épületébe. Ugyanilyen intézkedést hoz a Rádió is, és döntésünkről értesítjük Aczél György elvtársat is, hogy a művészeti egyéb területeken lépjenek fel Sós ellen...

Bp., 1965. július 21.

Eltársi üdvözlettel
H. K. s. k.”

Imádom ezt a ronda Vén Kacort.
Pengéje puklis hátát, csőre görbe
csalafinta kampóját, mit ha bágé
civil kezel: igencsak összevissza
kaszabolódik, mire észbe kap.
De nézd, mit tud a szakavatott kézben:
ha kell, szőlőt metsz vagy gyümölcsöt olt,

díszes füttykőst farag, öreg tülökre
csipkefinom ábrákat vés a csőre.
Sűrű ételhez hirtelen kanálként
használhatod lapátnyi görbe hátát.
Lángban-fürdött éle mérges kelést nyit,
ha azt kiszívta már a hagymahártya.
Szerszám: szíjat hasítani, nyulat nyúzni,
sánta birkát körmölni – s becses műszer
hízásra szánt kandisznót kiherélni:
ne rontsa „búgás”, (ó, szent töke-pörkölt!)
Rettentő fegyver felhergelt legények
dacos markában a kocsma előtt.
– Hatvannégyben vehettem. Jó sokáig
zsebemben hordtam, vaskos, minden
eszközömmé vált, ahogy kiismertem
élet-hegyét, fogását, praktikáit,
s oly művészettel forgolódott: már-már
evvel akartam levest kanalazni!
Most itt álmodik a rátarti svájci-
s góliát-kézhez mért szovjet rokon
között, és lábuknál: „Due buoi”,
a „Két ökörhöz” címzett kis kacor.
– Imádom ezt a ronda görbe bicskát.
Imádom: mennyi megaláztatástól,
börtöntől mentett meg Ő-kacorsága
egyszer, avval, hogy ZSEBEMBEN MARADT!

„Hozzánk jön Máli! Megérkezett Máli!”
– hatvanöt nyári délutánja pezsdül!
„Láthatjuk végre Málit!”

Elfogódott

kultúr-muftik s fennköltén csácsogó
írástudók hódoló gyűrűjében
fénylik Máli, a lírai nagyasszony!
Ady becses költőtársa, ki néki,
„nagyszerű nőnek” versciklust ajánlott,
(s meg is ketttyinté – tartják a legendák),
itt ül, itt trónol, most jött az USA-ból,
s mert onnan jött, hát dupla áhítattal
lihegik körbe a hajbókolók.

– Csak Berda Jóska bátyánk nyugtalan!
Motyog magában. Erre-arra járkal,
(„mint fájdalom az izraélitában”).
Kívül kering a rajongók tömör
élő falán, mind reménytelenebbül.
„Nem férek hozzá! Nem vesz észre Mali!”
– dűnnyög, kezében kockás irkalap:
negyed százados testes Berda-ének,
Hozzája írta rég, az ünnepelthez,

meglepetésnek szánta, a nagyasszony
nem ismerheti: a vers születése
közben az Újvilágba távozott...

Nem történt volna semmi, semmi baj:
ha elmondhatja versét Józsi bátyánk;
ha nem szigorlat után van a párom
(ki a nagyasszonyt kávéztatta buzgón);
ha nem iszom a vizsga sikerére;
ha ott hagyom az egészet a francban;
ha nem hagyja ott a jenki stóláját
az ünnepléstől elbódult nagyasszony;
ha párom, Cérna, nem Cérna –

ki menten

STÓLAVIVŐ CSOPORTOT alakít.

A vezér ő lett (lábán bőrsaru,
díszöltözéke: egy szál mini-kantus),
követi Berda borvirágos orral
(gálaruhája: egy bokára rogyant,
vászonpantalló, csapzott ingkabát) –
mögöttük én, egy kissé ingadozva
(alkalmi culám: egy kopott trikó,
mucsai farmer, s szűk zsebét kinyomva
a kérdőjelle gőrbült Vén Kacor).
– Hogy feltűnésre méltó kis csoportunk
miként jutott át a Gellért Hotel
portáján, ma sem értem.

Átjutott!

– Elegáns szófán hever a nagyasszony.
Fejénél Berda, szék szélén csücsülve,
megilletődött diákként dadogva
mondja a verset, végre, itt a címzett;
nyolcvan esztendő ráncai mögött,
a hajdani szép nő, „verselő asszony”!
Ó, PILLANAT! Ó, CSEND! CSODÁRA VÁRTUNK!
S ha nem jön, jöjjön egy üveg Ballantine's
s nagy adag viszki legyen a pecsét:
e lírai nagy pillanat pecsétje!
– De se csoda, se pia, csak szemérmes
ásítás a kísérek egyikétől,
pillantgatás a bejárat felé.
A tébláboló költőt közrefogva,
kinek göcsörtös térdéig se ért fel
– szemünkben – eme távolba szakadtak
dollár-szagú, fanyalgó csapata:
mérgeesen odahagytuk a Hotelt.
– Berdát a Paksi Halászcserda várta
minket féléves hazánk: Óbuda.
– A Sátán műve volt a Duna-parti
villamoson, hogy eszembe jutott:

szemben, a P.-ben épp akkor veszi
megzenésített versemet a tévé:
hát uccu, legyünk részese mi is!
Hátam megett két polgár-hergelő
kötet, jobbomon: Cérna, míg zsebemben
a csendesen meglapuló Kacor –
így várt bennünket a GARÁZDASÁG!

Hogy versem miként virnyikolta el
a harsány művészné – a fene bánta:
testvéri finn lányok, fiúk körében
védtük a rendszer bömbölő hibáit,
dicsértük nemes nagyvonalúságát;
s hogy KÉT ÓRÁVAL a zárás előtt
kezdtek a népet kifelé terelni:
bizonyítandó gavallériánkat
(ne mondjon rosszat rólunk a rokon)
felkerekedtünk párommal kegyes
félórát kérni a P. főnökétől.

Ám hosszabbítás helyett halk szitok jött,
meghökkenés, majd ment a cifra válasz,
szó szót követ, rendező rendezőt,
a hangmagasság felszökken. Haragvó
PÁROMAT durván LETEGEZIK többen,
tőlem tízen kéri az igazolványt,
mire beintek a civil csapatnak.
Ki vagy te? és te? – zeng az irodában!
Kakaskodás! Óvatos lökdösődés!
S mert így sem látnak dokumentet: frissen
riasztanak egyszerre két URH-t!

(S jaj! A zsebemben ott volt a Kacor!
Ha egy picit is törte volna bőröm
figyelmeztetőn és én érte nyúlok
s előkapom, hogy nekem ilyen is van...
Mi történt volna édesistenem!)

Az URH-s alhadnagy – egyedüli
normális ember ott – hogy átlapozta
igazolványom: hazaengedett!

„Miután Sós Zoltán megzenésített szövegét,
amelyet egyébként feleségem adott volna elő,
a tévé vezetői a műsorból kihagyták, olyan
megokolással, hogy azt, huligánokról lévén
szó, a P. közönsége célzásnak tekinthetné, mi-
nősíthetetlen hangon ordítózva szidalmazni
kezdte feleségemet. A következő kitételeket
használta: Rohadt kurva! Ócska tetű! Tehet-
ségtelen felkapott tyúk! Ezek voltak legeny-

hébb kifejezései. Tanúk erre: R. L. P.-igazgató,
P. B. munkatárs, G. L. gyártásvezető.

V. K.
művész”

Micsoda sértés aszalhatta azt a
veszett csoportot, látva, hogy simán
elballaghattunk párommal. Dühük
csak fokozódott másnap. Összehívtak
gyorsan egy dörzsölt munkaközösséget,
s gyakorolva a legnagyobb magyar
tömeg-szokást: kéjesen kiagyalták
a megingathatatlan FELJELENTÉST.
A főnök úr, a főfőfeljelentő
vitte a prímet – mondják – mintha titkot
kendőzött volna felháborodása,
s a piszkos irat hangja is olyan,
mintha a szerzők REJTETT VÉLEMÉNYÉT
sugározná át személyemre, gyáva
SZÖVEGÜKET NEKEM TULAJDONÍTVÁ,
hogy: „A kormány tagjai tehetetlen
hájpacnik, hogy a tévé csupa szart ad!”
És annyi ritka jelzöt, ízes átkot,
cifrábbnál cifrább szitkokat talált ki
e kis közösség, hogy azóta abból
élek, az az én SZINONIMA-TÁRAM.
– Kész volt a nagy mű, mit megszülni százszor
nagyobb gyönyört okozhatott a szexnél,
és biztos ami biztos: vagy tizenkét
címre postázzák, küldöncök loholnak
rendőrségtől a minisztertanácsig!
– A Hivatal, ha iratot kapott
munkálni kezd, a gépezet beindul:
idéz, kihallgat, büntet és kizár!
KIZÁR! Igen? Azt hittem, túlhevül
s berág a szorgos Hivatal motorja,
mert rádöbbsent, hogy nincsen főnököm,
nincs, ki nyakamba FEGYELMIT AKASSZON,
s mert épp nem voltam tagja semminek:
micsoda méreg! NINCS MIBŐL KIZÁRNI!
Lettünk hát példás RENDŐRSÉGI ÜGY!
– Juszticia engem ezer forintra
taksált, Cérnát nyolcszázra!

Ha maradt

kesernyés íz e felfújtt zúr után, az
csakis páromnál. Vérig sértve zsörtölt:
hogy ő kétszázal kevesebbet ér?!

A Határozat Indoklása:

„A fenti cselekménnyel a garázdaság szabálysértését követte el és ezért a rendelkező részben meghatározott pénzbírsággal sújtottam. A cselekmény súlyossága ellenére az elzárás kiszabását azért mellőztem, mert figyelembe vettem, hogy nevezettel szemben ez idáig még rendőri eljárás nem volt...”

Bp., 1965. szept. 17.

dr. L. A. r. őrgy.
szabálysértési ea.”

Záradék:

Szeretteim! Hiszem, hogy fog az átkom!
A főnököt, a főfőfeljelentőt,
a feddhetetlen kádert sittre vágták!
Hatalmasakat sikkasztott! Ma is
börtönben ül talán s a zárkatársát
jelenti fel, hogy teljék az idő.

A vitrin polcán, társai körében
meggömbülve röhög a VÉN KACOR.

(1983)